

Kerkuil in Zuid-Kennemerland

Veel inspanningen voor een mooie vogel

Bij het begin van de lente is het voor vogelaars een drukte van jewelste. Niet alleen nodigt de natuur de vogelliefhebber uit om alle vliegende juweeltjes gade te slaan, maar er is in deze periode van het jaar ook een heleboel te doen om het gevogelte een redelijke kans te geven de soort te laten groeien. Er zijn veel handen en hulpmiddelen nodig om vogels zodanig te faciliteren dat zij een gereede kans maken om de omvang van de soort in stand te houden of uit te breiden.

■ Jan Kuys

JONGE KERKUIL in koeienstal.

Ruud Leblanc is een van die mensen die in onze regio (Zuid-Kennemerland) heel veel tijd en energie steken in het begeleiden van de Kerkuil. Een prachtige uil met een hartvormig wit gezicht (niet voor het niets in het Frans 'Dame

Blanche' genoemd), zwarte ogen en voorts voorzien van een lichtbruin/oranjegeel gekleurde bovenkant en een witte tot lichtbruine onderkant. Deze uil maakt vaak sissende geluiden en kan je behoorlijk aan het schrikken

maken als je te dichtbij komt. De Kerkuil is standvastig in zijn keuze van een nestplaats en heeft een voorkeur voor hogere boerderijen met daaromheen wat bomen. Een enkele keer komt het voor dat de Kerkuil gebruik maakt van een boomholte.

De soort is heel erg afhankelijk van het jaarlijkse voedselaanbod, dat vooral bestaat uit muizen. In jaren met een schaars muizenaantal heeft de Kerkuil het heel moeilijk. Vandaar ook dat de soort bij tellingen sterk fluctuerende aantallen laat zien. De afwijkingen zijn zo groot dat de soort in een bepaald gebied soms wel een-derde meer of minder telt dan in het voorafgaande jaar. Zulke grote afwijkingen golden zeker voor de Kerkuil in de afgelopen twee jaar.

2019: een topjaar

Voor heel Nederland boekte de soort in 'topjaar' 2019 een toename van gemiddeld liefst 46 procent ten opzichte van het jaar daarvoor. Uit tellingen blijkt dat er 3853 kerkuilenparen gebroed hebben, waarvan maar liefst 587 paren aan een tweede broedsel begonnen. Blijkens inmiddels gemaakte analyses is het seizoen van de Kerkuil in 2019 heel vroeg begonnen. Zo vroeg dat 11 paren in dat jaar zelfs een derde broedpoging hebben gedaan, met 40 uitgevlo-

gen jongen als resultaat. In dat topjaar 2019 zijn landelijk meer dan 16.000 jonge Kerkuilen uitgevlogen.

Teleurstellende jaren volgen

Dat bleek in 2020 weer geheel anders. Het eerste broedsel omvatte toen landelijk 7121 uitgevlogen Kerkuilen, iets meer dan de helft van het jaar daarvoor. Ook in Noord-Holland was het percentage broedparen in 2020 flink gedaald, met maar liefst 40%. De cijfers over 2021 bleken landelijk nog belabberder, dat jaar was met 6291 jonge uilen uit de eerste broedsels een voorlopig dieptepunt. Maar het kon nog minder: de eerste uitvlieg van 2022 bedroeg landelijk 3671 jonge Kerkuilen. Wel was dat jaar het resultaat in Noord-Holland wat beter en krabbelde het aantal broedparen met een toename van 9% uit het dal.

Deze cijfers zijn gepresenteerd in de landelijke Nieuwsbrief Kerkuilen, die elk jaar wordt uitgegeven door de stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland, waarvan Leblanc de voorzitter is.

Beschermen broedlocaties en ringen jongen

Naast zijn landelijke activiteiten is Ruud Leblanc al vanaf 2008 ook de beheerder van 35 kerkuilkasten op zo'n

Broedresultaat Kerkuilen in Noord-Holland en Nederland.

Bron: Kerkuilenwerkgroep Nederland

Jaar	Regio	1 ^e broedsels		2 ^e broedsels		3 ^e broedsels		Resultaat t.o.v. vorig jaar aantal nesten 1e broedsel
		aantal nesten	aantal jongen uitgevlogen	aantal nesten	aantal jongen uitgevlogen	aantal nesten	aantal jongen uitgevlogen	
2018	Noord-Holland	154	414	6	18	0	0	-13%
2019	Noord-Holland	221	881	64	296	0	0	44%
2020	Noord-Holland	132	419	8	12	0	0	-40%
2021	Noord-Holland	118	366	5	9	0	0	-11%
2022	Noord-Holland	129	385	13	43	0	0	9%
2018	Nederland	2591	7730	23	9	0	0	-23%
2019	Nederland	3853	14166	587	2129	11	40	46%
2020	Nederland	2543	7121	91	267	0	0	-34%
2021	Nederland	2038	6291	53	125	0	0	-20%
2022	Nederland	1465	3671	61	129	0	0	-28%

25 plekken in Zuid-Kennemerland. Hij nam het 'werkgebied' over van Dick van Galen, die zich langzamerhand te oud voelde om dit werk nog langer te doen. Meestal gaat Ruud in het weekend van de vroege lente met zijn maat Wim van der Geer op stap om te onderzoeken of 'zijn' uilen al zitten te broeden. De aanwezigheid van een assistent is dan onontbeerlijk, omdat het veiliger is als er iemand onder aan de ladder staat. Meteen na aankomst wordt het invlieg-gat van de nestkooi afgedekt om ont-snappen te voorkomen. De in een zakje 'verzamelde' jongen gaan naar beneden om daar van een ring te worden voor-zien. Vanwege lichamelijk malheur is Wim bijna een jaar uitgeschakeld ge-weest en heeft Ruud in Isabeau Schutte een nieuwe assistente gevonden, die in-middels al veel ervaring heeft opgedaan. Door zich te ontfemen over de Kerkui-len heeft Leblanc op vogelgebied een gat in deze regio opgevuld. Fred Koning begeleidt al een leven lang de Bosuil in deze regio, Bert-Jan Bol beheert vanuit de Haarlemmermeer de broedende Torenavalken, Ransuilen en Kerkuilen en Ruud Leblanc zorgt voor de Kerk- uilen in Zuid-Kennemerland. Inmiddels heeft Leblanc zoveel contac- ten in de regio, dat ze hem snel weten te vinden, wanneer er een broedende Kerkuil wordt gesignaleerd. Om die reden laat hij regelmatig zijn gezicht zien bij bijeenkomsten waarin natuur, milieu en/of vogels aan de orde zijn. Aldus maakt hij veel contacten die hem verder helpen aan een nauwkeuriger beeld van de stand van zaken rond de Kerkuil in deze regio. Desondanks dui- ken er nog steeds plekken op, waar Kerkuilen hebben gebroed zonder dat hij daarvan op de hoogte was. Zoals bij- voorbeeld een oude manege in Zand- voort, die de gemeente wil slopen, maar waar hoogstwaarschijnlijk ook de be- schermde Kerkuil heeft gebroed. In dit

soort gevallen kan Leblanc adviseren over een voor iedereen acceptabele op- lossing. Soms komt het voor dat een goede broedplek voor de Kerkuil moet worden verlaten. Dan is het zaak snel met een passend alternatief te komen. In dit soort gevallen is een begeleider onontbeerlijk. Die kan adviseren over een andere plek in de buurt, over de voorzieningen die nodig zijn en of een broedgeval aldaar succesvol kan zijn. Als het onderdak voor de Kerkuil is ge- regeld, is het succes van broeden vooral afhankelijk van de muizenstand. Zijn kennis van het kerkuilenleven heeft Leblanc geleerd dat het succes van voortplanting van de Kerkuil vooral afhangt van het aantal muizen dat in het voorjaar als voedsel beschikbaar is. Maar die muizenstand kan van jaar tot jaar heel erg wisselen. Sneeuw in janu- ari kan betekenen dat daardoor geen muis te vinden is en dat dwingt de uil tot het zoeken van ander voedsel, wat in dat jaargetijde op zich een heel moei- lijke opgave is. Daardoor kost het de uil veel energie om aan voedsel te komen en blijft er weinig fut over om ook nog jonge uiltjes groot te brengen. Een belangrijk punt is dat de nestplaat- sen van de uilen nooit bekend worden gemaakt. Vrijwel altijd zijn de eigenaar van het pand en de vrijwilliger de enigen, die op de hoogte zijn van de broedplek. Vooral de Kerkuil is met zijn witte kop een geliefd fotogenieke vogel, waar veel fotografen tuk op zijn. En voor veel fotografen is de foto belang- rijker dan een succesvol broedgeval.

2023: hoge verwachtingen

Blijkens berichten uit het wakersfront van Kerkuilen is dit jaar een kansrijk jaar voor een grote aanwas van het kerkuilenbestand. Berichten uit het hele land wijzen erop dat veel Kerkuilen al vroeg eieren hadden gelegd en er dus ook al vroeg jongen op de nesten zaten.

Ruud controleert een kerkuilennestkast.

Foto: Mark Hessels

Ruud Leblanc met jonge Kerkuil.

Vanuit Friesland kwam al een melding van een jonge Kerkuil in februari, wat vooral te danken is aan het vroege voedselaanbod. Bovendien zijn er in dit vroege voorjaar al heel veel bezette nesten geregistreerd, hetgeen tegenwoordig met camera's makkelijk te zien is.

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Over het hele land zijn pakweg duizend vrijwilligers actief met het begeleiden van de broedtijd van de Kerkuil. De vrijwilligers zijn bijna allen aangesloten bij de Kerkuilenwerkgroep Nederland, die in een stichting is ondergebracht. De werkgroep werkt volgens een min of meer provinciale indeling met per provincie een speciale coördinator. De provincies zijn weer ingedeeld in sub-regio's. In Noord-Holland zijn dat er 19, waar één persoon aanspreekbaar is voor de gang van zaken in die regio. Al met al zorgen landelijk zo'n duizend vrijwilligers elk jaar voor het wel en wee van de Kerkuil. Die kunnen met elkaar communiceren via de Nieuwsbrief Kerkuilen, die elk jaar in mei verschijnt. Daarin wordt zorgvuldig de laatste stand van zaken in kerkuilenland opgenomen.

Voor nadere informatie is Ruud te bereiken via telefoonnummer 06-53256478 of via mail: kerkuil@quicknet.nl